

INWENTARYZACJA OBIEKTÓW PRZYRODNICZYCH - GMINA KOLONOWSKIE

W skład gminy wchodzi miasto Kolonowskie – osiedle Fosowskie i 3 sołectwa:
Spórok, Staniszcze Małe, Staniszcze Wielkie

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY KOLONOWSKIE

Gmina Kolonowskie (niem. *Gemeinde Colonnowska*; dawn. *gmina Staniszcze Wielkie*) - gmina miejsko-wiejska w województwie opolskim, w powiecie strzeleckim.

Położenie geograficzne i krótka charakterystyka

Gmina Kolonowskie położona jest na pograniczu województw opolskiego i śląskiego. Znajduje się przy drodze wojewódzkiej nr 463 – w odległości 25 km od autostrady A4. Gmina Kolonowskie graniczy od północy i wschodu z gminą Dobrodzień, od zachodu z gminą Ozimek, od południa z gminami Strzelce Opolskie, Jemielnica i Zawadzkie. Gminę zamieszkuje około 6.250 osób. Gmina stanowi 11,23% powierzchni powiatu

Struktura powierzchni Gminy Dobrodzień

Kolonowskie wchodzi w skład Równiny Opolskiej należącej do Niziny Śląskiej. Powierzchnia gminy wynosi 83,61 km², w tym przypada na użytki rolne 22 %, a użytki leśne 73 %.

GMINA KOLONOWSKIE

Obszarowe formy ochrony przyrody

Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie

Obszar Chronionego Krajobrazu Lasy Stobrawsko-Turawskie o powierzchni 179305 ha został powołany w 1988 roku w centralnej i zachodniej części województwa opolskiego. W 1999 roku w jego zachodniej i centralnej części utworzono Stobrawski Park Krajobrazowy. W granicach tego obszaru znajdują się obszary leśne gminy Kolonowskie.

W granicach Lasów Stobrawsko-Turawskich znalazło się kilka zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz kilkadziesiąt użytków ekologicznych i pomników przyrody. Niezliczona ilość cieków, stawy hodowlane, źródła, polodowcowe moreny i wydmy stanowią o wysokich walorach krajobrazowych i przyrodniczych tego terenu. Na obszarze Lasów Stobrawsko-Turawskich stwierdzono występowanie wielu chronionych gatunków roślin i zwierząt. Jednym z najciekawszych obiektów położonych na tym terenie jest Jezioro Turawskie. Jego najbliższe otoczenie jest miejscem gniazdowania wielu ciekawych gatunków ptaków. Zbiornik stanowi też ważne miejsce odpoczynku i żerowania dla ptaków migrujących. Z tego względu został zaliczony do ostoi ptactwa wodnego o randze europejskiej. W myśl postanowień ustawy o ochronie przyrody obszar chronionego krajobrazu to obiekt pełniący poza funkcją przyrodniczo-krajobrazową funkcję turystyczno-rekreacyjną. Lasy Stobrawsko-Turawskie, ze względu na przewagę borów sosnowych mających duże walory bioterapeutyczne (działają kojąco, przeciwastmatycznie i odkażająco), posiadają duże znaczenie dla turystyki i wypoczynku mieszkańców okolicznych miast.

Rozporządzeniem Wojewody Opolskiego z dnia 3 lutego 1997r. (Dz. Urz. Woj. Opol. nr 4 z dn. 14 lutego 1997r., poz. 28) w województwie opolskim ustanowiono 7 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, w tym trzy położone na terenie gminy Kolonowskie. Są to: zespół przyrodniczo-krajobrazowy Pod Dębami (częściowo w gminie Zawadzkie), zespół przyrodniczo-krajobrazowy Nad Brzynczką i zespół przyrodniczo-krajobrazowy Kocia Góra.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Pod Dębami

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Pod Dębami położony jest, według zapisu w rozporządzeniu, w gminie Zawadzkie, natomiast w rzeczywistości większa jego część znajduje się w obrębie gminy Kolonowskie, o której w rozporządzeniu się nie wspomina.

Całkowita powierzchnia wynosiła 328,92 ha i obejmowała oddziały leśnictwa Dębie (w granicach gminy Zawadzkie) oraz część leśnictw Haraszowskie i Piotrowina, położonych w gminie Kolonowskie. Rozporządzeniem Wojewody Opolskiego Nr 151/P/8/2003 z dnia 8 grudnia 2003 roku zwiększono powierzchnię obszaru chronionego do 456,69 ha.

Przedmiotem ochrony jest kompleks leśny w dolinie Małej Panwi, którego bogatsza przyrodniczo część znajduje się w obrębie gminy Kolonowskie. Celem ochrony jest zachowanie terenu ze względu na unikalne walory krajobrazowe, interesujące zbiorowiska roślinne i miejsce występowania wielu rzadkich gatunków roślin oraz zwierząt (Spalek 1999b). Atrakcją krajobrazową stanowi tu meandrująca rzeka z licznymi zakolami i zróżnicowanymi brzegami (Fot. 3). Nad rzeką rosną liczne okazałe, pomnikowe dęby szypułkowe *Quercus robur* o interesujących kształtach (Fot. 13). Stwierdzono występowanie m.in.: wawrzyńka wilczełyko *Daphne mezereum*, lilii złotogłów *Lilium martagon*, rosiczki okrągłolistnej *Drosera rotundifolia*, mieczyka dachówkowatego *Gladiolus imbricatus*, włosienicznika rzeczno *Batrachium fluitans*, turzycę nitkowatą *Carex lasiocarpa*.

Występują tu rzadkie gatunki zwierząt, głównie ptaków: dzięcioł czarny *Dryocopus martius*, dzięcioł zielonosiwy *Picus canus*, pliszka górską *Motacilla cinerea*, puszczyk *Strix aluco* oraz wydra *Lutra lutra*, gniewosz plamisty *Coronella austriaca*, pachnica dębowa *Osmoderma eremita* i in.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Nad Brzynczka

Przedmiotem ochrony jest dolina rzeki Brzynczki na odcinku między Kolonowskiem a Pludrami. Obszar ten jest cenny przyrodniczo i krajobrazowo ze względu na malownicze meandry rzeczne, a okoliczne lasy są urozmaicone dzięki śródleśnym łąkom. Czyste wody Brzynczki są miejscem występowania gatunków ryb i skorupiaków. Żeruje tu także wiele gatunków zwierząt. Jej urwiste brzegi porastają liczne gatunki mchów i wątrobowców. W najbliższym sąsiedztwie rzeki ciągną się liczne wzniesienia morenowe porośnięte borami sosnowymi, w których występuje wiele chronionych i rzadkich gatunków roślin, np.: widłak goździsty *Lycopodium clavatum*, kalina koralowa *Viburnum opulus*, wawrzyńka wilczełyko *Daphne mezereum* i in.

Spośród gatunków zwierząt tu występujących, do najciekawszych należy zimorodek *Alcedo atthis*, śliz *Barbatula barbatula* oraz małż gałeczka rzeczna *Sphaerium rivicola*.

Na terenie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego znajduje się również na tzw. Regolowiec. Są to pozostałości po osadzie hutniczej założonej w 1696 roku przez hrabiego Filipa Colony koło Rogolowej Góry. Powstał tu wtedy niewielki zakład hutniczy, który pracował do 1861

roku oraz osada składająca się z 8 domów hutniczych i leśniczówki. Osada przetrwała do początków XX w. Do dnia dzisiejszego istnieją pozostałości po dawnej zaporze wodnej. Rozporządzeniem Wojewody Opolskiego Nr 151/P/8/2003 z dnia 8 grudnia 2003 zwiększono powierzchnię obszaru chronionego ze 118 ha do 155,43 ha.

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Kocia Góra

Przedmiotem ochrony jest obszar leśny (bory sosnowe) z łańcuchami wzniesień morenowych z najwyższą w okolicy Kocią Górą oraz kompleks malowniczych stawów hodowlanych zwanych Pluderskimi Stawami. Na kompleksach stawów stwierdzono występowanie chronionych gatunków roślin, m.in. grążela żółtego *Nuphar lutea*, pływacza zwyczajnego *Utricularia vulgaris*. Na ich obrzeżach rozwinęła się interesująca roślinność szuwarowa i błotna. Na wysychających brzegach zbiorników wodnych wykształca się późnym latem i jesienią roślinność drobnych terofitów, tj. roślin o krótkim czasie aktywnego życia, przeżywających niekorzystny okres w postaci nasion. Do najciekawszych z nich należą ponikło jajowate *Eleocharis ovata* i turzycza ciborowata *Carex cyperoides*. W sąsiedztwie stawów rozwinęły się niewielkie torfowiska. Występuje w nich wiele chronionych i rzadkich gatunki roślin, np.: owadożerne rosziczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*. W głębszych partiach stawów rozwijają się zbiorowiska roślin podwodnych i pływających. W otaczających stawy borach sosnowych występuje m.in. widłak goździsty *Lycopodium calvatum* i mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*.

Stawy Pluderskie są jedynym w gminie miejscem lęgów następujących gatunków ptaków wodnoblotnych: perkozka *Tachybaptus ruficollis*, cyraneczki *Anas crecca*, łyski *Fulica atra*, kokoszki *Gallinula chloropus*, żurawia *Grus grus* oraz trzciniaka *Acrocephalus arundinaceus*. Jest to jedno z nielicznych miejsc gdzie liczniej odbywają gody płazy (traszka zwyczajna *Triturus vulgaris*, żaba wodna *Rana esculenta*, żaba trawna *Rana temporaria*, ropucha szara *Bufo bufo*, ropucha zielona *Bufo viridis*). Dodatkowo jest to ważny w skali gminy obszar lęgów chronionych: potrzosa *Emberiza schoeniclus* i trzcinniczka *Acrocephalus scirpaceus*. Rozporządzeniem Wojewody Opolskiego Nr 151/P/8/2003 z dnia 8 grudnia 2003 zwiększono powierzchnię obszaru chronionego z 284 ha do 370,36 ha.

Użytki ekologiczne

Po raz pierwszy użytki ekologiczne w gminie Kolonowskie utworzono rozporządzeniem Wojewody Opolskiego z dnia 3 lutego 1997r. (Dz. Urz. Woj. Opol. nr 4 z dnia 12 lutego

1997, poz. 28). Na terenie gminy objęto tą formą ochrony 17 obiektów, wszystkie znajdują się na obszarach administrowanych przez Nadleśnictwo Zawadzkie (tym samym lokalizacja obszaru chronionego podawana jest według podziału ALP). W trakcie badań terenowych prowadzonych w latach 1997-2002 wielokrotnie okazywało się, że występują liczne różnice między zapisem w rozporządzeniu a stanem faktycznym. Dokumentem porządkującym zapisy (m.in. wprowadzono lokalne nazewnictwo, dokonano także zmian granic i powierzchni obszarów chronionych, połączono sąsiadujące ze sobą małe użytki, zlikwidowano dwa użytki o nazwach „Jaskółka” i „Rudzik”) jest Rozporządzenie nr 151/P/9/2003 Wojewody Opolskiego z dnia 8 grudnia 2003 roku w sprawie uznania za użytki ekologiczne (Opole, dnia 29 grudnia 2003 r.) Zgodnie z nowym dokumentem w gminie Kolonowskie znajduje się 13 użytków ekologicznych (numeracja użytków ekologicznych w tekście jest zgodna z ich numerami na załączniku kartograficznym):

1. Wielka Kobyła

Według rozporządzenia obszarem chronionym jest podmokła łąka śródleśna o powierzchni 20,95 ha, położona w leśnictwie Kolonowskie /oddz.52d, 53g/ W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony nazywał się „Pływacz” i zajmował dokładnie taką samą powierzchnię.

2. Sowin

Według rozporządzenia obszarem objętym ochroną jest łąka śródleśna o powierzchni 2,12 ha, znajdujące się w leśnictwie Kolejka /oddz. 48c/. Jest to miejsce o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych. W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony nazywał się „Sikora” i zajmował powierzchnię 3,83 ha. Zmniejszono powierzchnię obszaru chronionego o 1,71 ha.

3. Grań

Użytkiem ekologicznym jest łąka śródleśna o powierzchni 4,79 ha, obejmująca pododdziały 50l, 51d w leśnictwie Kolejka. W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony nazywał się „Pokląska” i zajmował powierzchnię 2,68 ha. Dokonano znacznego zwiększenia powierzchni obszaru chronionego.

4. Laski

Ochroną objęto zespół łąk śródleśnych o łącznej powierzchni 6,95 ha, położony w leśnictwie Kolonowskie /oddziały 57g, 56f, 80b, 81a, 80d, 81f, 80f/. Celem jest ochrona unikalnych biotopów łąkowych i ekotonowych. W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony to były 3 osobne użytki ekologiczne: „Zimorodek”, „Bocian” i „Bekasy”.

5. Rysi Kierz (Pysi Kierz)

Jest to łąka śródleśna o powierzchni 4,61 ha, położona w leśnictwie Kolonowskie /oddz. 54f/. Celem ochrony jest zachowanie unikalnych biotopów łąkowych i ekotonowych. W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony były to 2 oddzielne użytki ekologiczne: „Ostoja” /pow. 0,21 ha/ i „Kosaciec” /pow. 4,16 ha/. Dokonano nieznacznego zwiększenia powierzchni obszaru chronionego.

6. Czarna Dziura

Obszar objęty ochroną to łąka śródleśna o powierzchni 2,79 ha, położona w leśnictwie Kolonowskie /oddz. 119d/. Miejsce to posiada swą lokalną nazwę Czarna Dziura, legenda głosi, iż była tu kiedyś karczma. W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony nazywał się „Myszolów” i zajmował dokładnie tą samą powierzchnię.

7. Kieпка

Zgodnie z zapisami rozporządzenia, obszar objęty ochroną w formie użytku ekologicznego to łąka śródleśna o powierzchni 1,11 ha, znajdująca się w leśnictwie Kolonowskie /oddz.86d/. Celem ochrony jest zachowanie unikalnych biotopów łąkowych i ekotonowych. W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony nazywał się „Dzięcioł” i zajmował dokładnie tą samą powierzchnię.

8. Mała Kobyla

Terenem objętym ochroną jest łąka śródleśna o powierzchni 6,60 ha, znajdująca się w leśnictwie Kolonowskie /oddz. 78d, 78f, 77f/. Celem ochrony jest zachowanie unikalnych biotopów łąkowych i ekotonowych. W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony to były 2 osobne użytki ekologiczne: „Pokrzewka” (pow. 5,70 ha) i „Dzierzba” (pow. 0,90 ha). Dokonano połączenia dwóch użytków ekologicznych bez zmiany wielkości obszaru chronionego.

9. Kumince

Za użytek ekologiczny uznano łąkę śródleśną znajdującą się w granicach leśnictwa Kolonowskie /oddz. 84h, 100b, 101c/. Całkowita powierzchnia obszaru chronionego wynosi 10,31 ha. Celem ochrony jest zachowanie unikalnych biotopów łąkowych i ekotonowych. Miejsce to jest obszarem występowania chronionych gatunków zwierząt łownych. W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony nazywał się „Świergotek” i zajmował powierzchnię 9,20 ha. Zwiększono powierzchnię obszaru chronionego o 1,11 ha.

10. Przy Myślińskiej

Obszarem chronionym jest łąka śródleśna o powierzchni 4,33 ha, położona w leśnictwie Kolonowskie /oddz. 57b, 58d, 58j/. Celem ochrony jest zachowanie unikalnych biotopów łąkowych i ekotonowych. Znajduje się tu także stanowisko chronionego pająka tygryzka paskowanego *Argiope bruennichi*, którego sieć posiada charakterystyczne pionowe, zygzakowate zgrubienie. Miejsce to jest obszarem występowania chronionych gatunków zwierząt łownych. W poprzednim rozporządzeniu, z 1997 r., ten obszar chroniony to były 2 osobne użytki ekologiczne: „Żuraw” /pow. 1,08 ha/ i „Padalec” /pow. 3,25 ha/. Dokonano połączenia dwóch użytków ekologicznych bez zmiany wielkości obszaru chronionego.

11. Przy Czarnej Dziurze

Obszar chroniony to śródleśna łąka o powierzchni 1,02 ha, znajdująca się w leśnictwie Kolonowskie /oddz. 104k/. Celem ochrony jest zachowanie unikalnych biotopów łąkowych i ekotonowych.

12. Bagno

Użytek ekologiczny „Bagno” utworzono Uchwałą Nr XXIX/157/05 Rady Miejskiej w Kolonowskim z dnia 14 lipca 2005 r. Obszarem objętym ochroną są tereny rolne na starorzeczu Małej Panwi w Staniszczech Małych o łącznej powierzchni około 5,00 ha, obejmujące części działek rolnych o nr: 973, 952, 972, 971, 970, 969, 968, 965, 964, 963, 962, 959, 956, 954, 951, 944, 943, 942, 941, 961, 958, 953, 950, 945/1, 949/1 i 960.

Jest to najlepiej zachowany w gminie Kolonowskie paleomeander Małej Panwi na terasie bałtyckiej (Fot. 2.). Na jego obszarze występuje wiele rzadkich i chronionych gatunków roślin. Stwierdzono tu występowanie m.in. kruszczyka błotnego *Epipactis palustris*, kukułkę szerokolistną *Dactylorhiza majalis*, rosiczkę okrągłolistną *Drosera rotundifolia*, siedmiopalcznika błotnego *Comarum palustre*. Występuje tu również wiele interesujących

zbiorowisk wodnych, szuwarowych i torfowiskowych. Najciekawsze z nich to: zespół okrzężnicy bagiennej *Hottonietum palustris*, zespół turzycy błotnej *Caricetum acutiformis*, zespół turzycy dzióbkwatej *Caricetum rostratae*, zespół turzycy zaostromej *Caricetum gracilis* i zespół kwaśnych młak turzycowych *Carici canescentis-Agrostietum caninae*.

13. Szczyrkowiska

Użytek ekologiczny „Szczyrkowiska” utworzono Uchwałą Nr XXIX/156/05 Rady Miejskiej w Kolonowskiem z dnia 14 lipca 2005 r. Obszarem objętym ochroną są zbiorniki wodne na terenie leśnym PGL LP o łącznej powierzchni 1, 16 ha, położone administracyjnie na terenie wsi Spórok, obejmujące następujące oddziały leśne: 13f – zbiornik o pow. 0,50 ha, 13g – zbiornik o pow. 0,10 ha, 14g – zbiornik o pow. 0,15 ha, 14h – zbiornik o pow. 0,41 ha.

Użytek ekologiczny „Szczyrkowiska” to malowniczy kompleks kilku śródleśnych oczek wodnych, powstałych po nieczynnych wyrobiskach żwiru, chroniący unikatowe biotopy wodne i bagienne, położony na południowy zachód od Staniszc Małych (Fot. 15) (Spatek 2005). Otaczają je, położone na wydmach, suboceaniczne bory świeże. Na obszarze użytku występuje wiele chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. W zbiornikach wodnych rozwijają się liczne zbiorowiska roślin podwodnych i pływających. Do najciekawszych z nich należy zespół „lili w wodnych” *Nupharo-Nymphetum*, w którym występują coraz rzadziej spotykane na Śląsku Opolskim chronione grzybienie białe *Nymphaea alba*. W sąsiedztwie zbiorników wykształciły się trudno dostępne szuwały oraz bagna i torfowiska. Występują tu m.in.: szuwar trzciny pospolitej *Phragmitetum australis*, szuwar pałki szerokolistnej *Typhetum latifoliae*, zespół jeżogłówki gałęzistej *Sparganietum erecti*, szuwar skrzypowy *Equisetetum fluviatile*, zespół tataraku *Acoretum calami*, szuwar ponikła błotnego *Eleocharitetum palustris*. Występuje tu również bardzo rzadki w województwie opolskim zespół jeżogłówki najmniejszej *Sparganietum minimi*. Na niewielkich powierzchniach spotkać można zbiorowisko z panującą turzycą nitkowatą *Caricetum lasiocarpae*. Świat zwierząt jest tu równie bogaty jak szata roślinna. Obok zwierząt pospolitych występują tu gatunki chronione oraz rzadkie w skali regionu i kraju. Szczyrkowiska są miejscem rozrodu licznych gatunków płazów, m.in.: żaby wodnej *Rana esculenta*, ropuchy szarej *Bufo bufo*, rzekotki drzewnej *Hyla arborea*, traszki zwyczajnej *Triturus vulgaris*, traszki grzebieniastej *Triturus cristatus* oraz bardzo rzadkiej w tych okolicach traszki górskiej *Triturus alpestris*. Bardzo często spotkać tu można żerujące zaskrońce *Natrix natrix*. Z wielu spotykanych tu gatunków ptaków lęgowych, do najbardziej interesujących należy samotnika *Tringa ochropus*, zielonkę *Porzana parva* i żurawia *Grus grus*.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Kolonowskie znajduje się obecnie 9 pomników przyrody w postaci pojedynczych drzew oraz ich skupisk. Są to:

1. Dąb szypułkowy *Quercus robur* w ilości 96 sztuk, rosnące w oddziałach 217i, 218i,j,k; 219o,n; 238i,n leśnictwa Haraszowskie. Nr rej. woj.119. Obwód pnia na wysokości 1, 3 m: 110cm-459 cm; wysokość: 16m-32m; wiek: około 200 lat. U niektórych drzew widoczne uszkodzenia kory i koron.
2. Dąb szypułkowy *Quercus robur* w ilości 6 sztuk, rosnące w oddziale 218j leśnictwa Haraszowskie. Nr rej. woj. 121. Obwód pnia na wysokości 1, 3 m: 399 cm; wysokość: 27 m; wiek: około 200 lat. U niektórych drzew widoczne uszkodzenia kory i koron.
3. Dąb szypułkowy *Quercus robur* w ilości 8 sztuk, rosnące w oddziale 238i leśnictwa Haraszowskie. Nr rej. woj. 127. Obwód pnia na wysokości 1, 3 m: 363 cm; wysokość: 21 m; wiek: około 200 lat. U niektórych drzew widoczne uszkodzenia kory i koron.
4. Dąb szypułkowy *Quercus robur* rosnący w oddziale 111c leśnictwa Kolejka. Nr rej. woj. 406. Obwód pnia na wysokości 1, 3 m.: 363 cm; wysokość: 27 m; wiek: około 150lat.
5. Aleja dębów szypułkowych *Quercus robur* rosnących w oddziale 218k leśnictwa Haraszowskie. Nr rej. woj. 473. Obwód pnia na wysokości 1, 3 m.: 380cm-690cm; wysokość:16m-32m; wiek: około 200 lat. U niektórych drzew widoczne uszkodzenia kory i koron.
6. Dąb szypułkowy *Quercus robur* w ilości 4 sztuk, rosnące w oddziale 218k leśnictwa Haraszowskie. Nr rej. woj. 474. Obwód pnia na wysokości 1, 3 m: 380cm-690cm; wysokość: 20m-26m; wiek: około 200 lat. U niektórych drzew widoczne uszkodzenia kory i koron.
7. Dąb szypułkowy *Quercus robur* rosnący w oddziale 219i leśnictwa Haraszowskie. Nr rej. woj. 475. Obwód pnia na wysokości 1, 3 m.: 432 cm; wysokość: 26 m; wiek: około 200 lat. Widoczne uszkodzenia kory.
8. Dąb szypułkowy *Quercus robur* rosnący w oddziale 241d leśnictwa Haraszowskie. Nr rej. woj. 476. Obwód pnia na wysokości 1, 3 m.: 546 cm; wysokość: 27 m; wiek: około 200 lat. Widoczne uszkodzenia kory.
9. Buk pospolity *Fagus sylvatica* rosnący w Staniszczech Wielkich na działce 961. Nr rej. woj. 481.

Lokalizacja chronionych roślin na terenie gminy Kolonowskie

Na terenie gminy stwierdzono występowanie 32 gatunków roślin objętych ochroną, w tym 21 gatunków ściśle chronionych i 11 gatunków chronionych częściowo. Są to:

1. Bagno zwyczajne *Ledum palustre*

To zimozielony krzew, aromatycznie pachnący z rodziny wrzosowatych *Ericaceae*. Bagno zwyczajne jest częstym składnikiem borów bagiennych i torfowisk wysokich, szczególnie w pasie pojezierzy północnej Polski. Na pozostałych obszarach staje się rośliną coraz rzadszą. Jest to gatunek charakterystyczny dla kontynentalnego boru bagiennego *Vaccinio uliginosi-Pinetum* (Matuszkiewicz 2001). Jest również gatunkiem wyróżniającym związek *Oxycocco-Empetrion* oraz zespół *Ledo-Sphagnetum* (zbiorowisko kontynentalnych torfowisk wysokich). W województwie opolskim bagno zwyczajne występuje w rozproszeniu w obszarach występowania torfowisk i borów bagiennych, tj. przede wszystkim w środkowej i wschodniej części lasów Stobrawsko-Turawskich i północnej części Borów Niemodlińskich. W granicach gminy Kolonowskie gatunek ten występuje nielicznie w wilgotnych borach sosnowych w północnej jej części oraz w okolicach Staniszcza Małych i Spóroka.

Bagno zwyczajne *Ledum palustre*

2. Centuria pospolita *Centaurium erythraea*

To drobna, roczna roślina lecznicza z rodziny goryczkowatych *Gentianaceae*. *Centaurium erythraea* występuje na całym obszarze kraju, ale rzadko, jest bowiem nadmiernie eksploatowana przez zbieraczy ziół. Rośnie w widnych zaroślach, na brzegach lasów, na suchych zboczach, słonecznych łąkach, pastwiskach, zrębach. Jest to gatunek charakterystyczny dla klasy *Epilobietea angustifolii*, obejmującej zbiorowiska porębowe (Matuszkiewiczem 2001). Centuria pospolita występuje w województwie opolskim w rozproszeniu w środkowej i południowej części województwa, przeważnie w zbiorowiskach muraw i zarośli kserotermicznych. Na terenie gminy Kolonowskie stwierdzono nieliczne występowanie tego gatunku na drodze oddziałowej na południowy zachód od Staniszcza Małych oraz w zaroślach nad Małą Panwią między Kolonowskiem a Zawadzkiem.

Centuria pospolita *Centaurium erythraea*

3. Goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*

Goryczka wąskolistna najczęściej rośnie w płatach łąk trzęslicowych ze związku *Molinion caeruleae* (Matuszkiewicz 2001), spotykana jest również w innych zbiorowiskach (*Cnidion*, *Violion caninae*, *Scheuchzerietalia palustris*, *Caricetalia davalliana*). W Polsce występuje na rozproszonych stanowiskach w całym kraju, jednak najczęściej stwierdzana jest na południu i południowym-wschodzie. Na terenie województwa opolskiego goryczka wąskolistna była podawana z 36 stanowisk, rozproszonych głównie w środkowej i południowej części regionu. Jedynie na kilku została potwierdzona.

Na terenie gminy kilka osobników tego gatunku stwierdzono na podmokłej łące na południe od Staniszcza Małych-Granicy.

Goryczka wąskolistna *Gentiana pneumonanthe*

4. Kruszczyk błotny *Epipactis palustris*

To gatunek z rodziny storczykowatych *Orchidaceae* spotykany na torfowiskach, bagnach, wilgotnych łąkach, zwłaszcza na podłożu bogatym w wapń. Osiąga wysokość do 50-70 cm. Liście są podługowato-jajowate do lancetowatych. Kwiatostan luźny złożony z 20-35 białoróżowych kwiatów rozwijających się od czerwca do lipca. Wg Matuszkiewicza (2001) jest gatunkiem charakterystycznym dla związku eutroficznych młak niskoturzcycowych *Caricion davallianae*. W województwie opolskim gatunek ten występuje rzadko na całym jego obszarze. Rośnie na podtorfionych łąkach, alkalicznych młakach niskoturzcycowych, a także na inicjalnych glebach na spągu kamieniołomów wapienia w centrum Opola.

Kilka osobników kruszczyka błotnego stwierdzono w zarastającym starorzeczu w Staniszczech Małych (użytek ekologiczny Bagno).

Kruszczyk błotny *Epipactis palustris*

5. Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*

To wieloletni storczyk z rodziny *Orchidaceae*, spotykany najczęściej na skrajach dróg, rzadziej w różnego rodzaju lasach oraz w zaroślach. Jest to gatunek ten charakterystyczny jest dla klasy *Querc-Fagetea* tj. mezo- i eutroficznych, europejskich lasów liściastych, a także dla podzwiązku ciepłolubnych buczyn „storczykowych” *Cephalanthero-Fagenion* (Matuszkiewicz 2001). Występuje na całym obszarze kraju. Na terenie woj. opolskiego kruszczyk szerokolistny występuje stosunkowo często w lasach i borach niemal wszystkich większych kompleksów leśnych.

Pojedyncze występowanie kruszczyka szerokolistnego na terenie gminy Kolonowskie stwierdzono w lesie oraz na skraju szosy między Spórokiem a Staniszczami Wielkimi, na skraju szosy na północny wschód od Spóroka, w lesie grądowym między Staniszczami Małymi a Krasiejowem oraz na skrajach dróg leśnych między Kolonowskiem a Myśliną.

Kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*

6. Kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*

To bylina z rodziny storczykowatych *Orchidaceae*, spotykana jeszcze stosunkowo często na wilgotnych łąkach na niżu i w niższych położeniach górskich. Dostyć gęsty, walcowaty kwiatostan składa się z 10-50 jasnoróżowych do ciemnopurpurowych kwiatów. Liście o kształcie owalnym lub lancetowatym, zwykle plamiste, największą szerokość osiągają w połowie. Kwitnie w maju i czerwcu. Gatunek ten jest charakterystyczny dla zespołu częściowo zabagnionych, mokrych łąk *Juncetum subnodulosi* (Matuszkiewicz 2001). W województwie opolskim kukułka szerokolistna jest jednym z najpospolitszych storczykowatych. Rośnie w rozproszeniu na obszarze całego województwa na różnego rodzaju wilgotnych łąkach. Szczególnie często jest spotykana na łąkach w dolinie Małej Panwi i Stobrawy.

W obszarze gminy Kolonowskie dostyć liczne występowanie kukułki szerokolistnej stwierdzono na podmokłych łąkach i torfowiskach na południe od Staniszc Małych, na południe od Staniszc Małych-Granicy oraz w zarastającym starorzeczu w Staniszc Małych (użytek ekologiczny Bagno).

Kukułka szerokolistna *Dactylorhiza majalis*

7. Lilia złotogłów *Lilium martagon*

To efektowna bylina z rodziny liliowatych *Liliaceae* spotykana w zaroślach, lasach, zwłaszcza bukowych oraz na zrębach. To gatunek częsty w Sudetach i Karpatach, bardzo rzadki natomiast na niżu. Bylina ta uważana jest za charakterystyczną dla rzędu *Fagetalia sylvaticae* – mezo- i eutroficznych lasów liściastych zachodniej, środkowej i częściowo wschodniej Europy (Matuszkiewicz 2001). Lilia złotogłów osiąga północny kres zasięgu w Polsce (Szafer i in. 1988). W województwie opolskim lilia złotogłów jest gatunkiem stosunkowo częstym, szczególnie w lasach liściastych południowej części regionu, np. w Górach Opawskich i na Płaskowyżu Głubczyckim. Jej stanowiska nie są jednak liczne, a efektowne kwiaty są często zrywane przez ludzi.

W granicach gminy Kolonowskie nieliczne stanowisko lilii złotogłów stwierdzono w lesie mieszanym i zaroślach w dolinie Małej Panwi między Kolonowskiem a Zawadzkiem.

Lilia złotogłów *Lilium martagon*

8. Listera jajowata *Listera ovata*

Jest to bylina z rodziny storczykowatych *Orchidaceae* dochodząca do 30-60 cm wysokości. Posiada prostą, sztywną łodygę z dwoma dużymi, szerokimi liśćmi o zwężającej się podstawie. W okresie od maja do lipca na szczycie łodygi rozwijają się liczne, małe, zielonkawe kwiaty z żółtawą, dwudzielną warzką, zebrane w wydłużony, groniasty kwiatostan. Listera jajowata rośnie najczęściej w zaroślach, wilgotnych lasach, na polanach na całym obszarze kraju. Wg Oberdorfera (1994) jest to gatunek wyróżniający związku *Alno-Padion*. W województwie opolskim listera jajowata występuje stosunkowo często na łąkach, w zaroślach i na skrajach lasów, w rozproszeniu na terenie całego regionu.

Listera jajowata w granicach gminy Kolonowskie występuje pojedynczo w zaroślach na skraju drogi na południowy zachód od Staniszc Wielkich oraz nad brzegiem kanału hutniczego na wschód od Kolonowskiego.

Listera jajowata *Listera ovata*

9. Mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*

Jest to roślina reprezentująca rodzinę wrzosowatych *Ericaceae*, rosnąca w suchych borach sosnowych. Występuje często w północnej części nizu, na południu rzadko, a w Karpatach bardzo rzadko. Krzew ten w Polsce osiąga południową granicę swojego zasięgu (Szafer i in. 1988). Wg Matuszkiewicza (1982) mącznica jest charakterystyczna dla związku *Calluno-Arctostaphylyon*, obejmującego subkontynentalne wrzosowiska mącznicowe. W województwie opolskim mącznica lekarska podawana była z 23 stanowisk, głównie z borów środkowo-wschodniej części regionu. Zdecydowana większość notowań pochodzi sprzed 1945 roku.

Niewielkie powierzchnie mącznicy lekarskiej stwierdzono na skraju drogi leśnej na wschód od Kolonowskiego.

Mącznica lekarska *Arctostaphylos uva-ursi*

10. Mieczyk dachówkowaty *Gladiolus imbricatus*

Mieczyk dachówkowaty rośnie najczęściej w zbiorowiskach łąkowych ze związku *Molinion*, łąkach górskich *Gladiolo-Agrostietum capillaris* i w świetlistych dąbrowach z rzędu *Quercetalia pubescentis* (Matuszkiewicz 2001). W Polsce występuje na rozproszonych stanowiskach przede wszystkim w południowej, południowo-zachodniej i wschodniej części kraju. Na terenie województwa opolskiego stwierdzony w okolicach Kozielna, Sławięcic, Olesna, Krzyżowic, Grodkowa, Żędowic, Leśnicy, Głubczyc (Las Głubczycki), Grodzia, Wołęcina, Zwierzętnik, Domecka, Otmuchowa, Polskiej Cerekwi i Chudoby. Na stanowiskach tych, pomimo poszukiwań, gatunek ten nie został powtórnie odnaleziony.

Na terenie gminy Kolonowskie mieczyk dachówkowaty występuje na dwóch stanowiskach – pojedynczo na niewielkiej, śródleśnej polanie w dolinie Małej Panwi między Kolonowskiem a Zawadzkiem oraz dosyć licznie na podmokłych łąkach na południe od Staniszcza Małych. Są to jedyne, obecnie znane, stanowiska tego gatunku w województwie opolskim.

Mieczyk dachówkowy *Gladiolus imbricatus*

11. Nasięzrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*

To roślina z rodziny nasięzrzałowatych *Ophioglossaceae*, związana z siedliskami wilgotnymi. Występuje głównie w zbiorowiskach łąkowych ze związku *Molinion caeruleae*, dla których jest gatunkiem charakterystycznym (Matuszkiewicz 2001). Niestety na skutek osuszania łąk i postępującej intensyfikacji rolnictwa zanika w całej Polsce. W województwie opolskim nasięzrzał pospolity występuje rzadko, w rozproszeniu na obszarze całego województwa na wilgotnych łąkach ze związku *Molinion*.

Na terenie gminy Kolonowskie nasięzrzał pospolity występuje pojedynczo na wilgotnych łąkach na południe od Staniszc Małych.

Nasięźrzał pospolity *Ophioglossum vulgatum*

12. Paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*

To niewielka paproć dorastająca do 20-50 cm wysokości, reprezentująca rodzinę paprotkowatych *Polypodiaceae*. Posiada grube, pełzające kłącze pokryte brunatnymi łuskami, z którego wyrastają pojedyncze, pierzasto wcinane liście. Na ich spodniej stronie osadzone są okrągłe, nagie kupki zarodni ułożone w dwóch szeregach po obu stronach nerwu głównego. *Polypodium vulgare* występuje dosyć pospolicie na terenie całego kraju w cienistych lasach, na zadrzewionych zboczach, ścianach skalnych i murach. Wg Matuszkiewicza (2001) gatunek ten zaliczony został do grupy charakterystycznych dla klasy *Asplenietea rupestris*, do której należą naturalne zbiorowiska szczelin skalnych w skalistych partiach gór, a na niżu częściej zbiorowiska antropogeniczne na siedliskach wtórnych (np. mury, ruiny). W województwie opolskim paprotka zwyczajna występuje w rozproszeniu w środkowej części województwa przeważnie w borach i ich skrajach oraz w części południowej, częściej w górach i na przedgórzu, przeważnie w zbiorowiskach naskalnych.

Na terenie gminy Kolonowskie nieliczne występowanie paprotki zwyczajnej stwierdzono w borze sosnowym na brzegu strumienia na północny zachód od Fosowskiego.

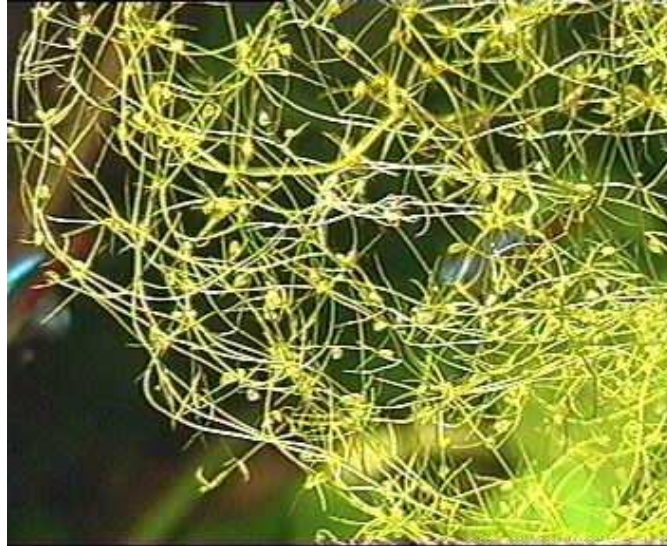

Paprotka zwyczajna *Polypodium vulgare*

13. Pływacz drobny *Utricularia minor*

To owadożerna bylina wodna z rodziny pływaczowatych *Utriculariaceae*, występująca rzadko w płytkich wodach stojących wśród torfowisk i bagien. Wg Matuszkiewicza (2001) jest gatunkiem charakterystycznym dla klasy *Utricularietea intermedio-minoris* oraz dla zespołu *Scorpidio-Utricularietum minoris* (zbiorowisko z panującym pływaczem drobnym i pływaczem średnim). Pływacz drobny występuje na Opolszczyźnie rzadko w kompleksach torfowisk, w rowach, zabagnieniach i podtopieniach. Obecne jego stanowiska pochodzą przede wszystkim z obszaru północnej części Borów Niemodlińskich i wschodniej części Lasów Stobrawsko-Turawskich.

Na terenie gminy Kolonowskie gatunek ten występuje dosyć licznie w kanale hutniczym na wschód od Kolonowskiego.

Pływacz drobny *Utricularia minor*

14. Pływacz zwyczajny *Utricularia vulgaris*

To owadożerna bylina wodna z rodziny pływaczowatych *Utriculariaceae*, występująca dosyć często w wodach stojących. Wg Matuszkiewicza (2001) jest gatunkiem charakterystycznym dla klasy *Potametea*. Pływacz drobny występuje na Opolszczyźnie dosyć często w różnego typu zbiornikach wodnych.

Na terenie gminy Kolonowskie gatunek ten występuje dosyć licznie w kanale hutniczym między Kolonowskiem a Zawadzkiem, niewielkim stawie hodowlanym na wschód od Staniszcza Wielkich oraz w Stawach Pluderskich.

Pływacz zwyczajny *Utricularia vulgaris*

15. Przyłuszczka pospolita *Hepatica nobilis*

To wcześnie kwitnąca, dekoracyjna bylina reprezentująca rodzinę jaskrowatych *Ranunculaceae*. Osiąga wysokość do 20 cm i pokryta jest miękkimi włoskami. Liście częściowo zimozielone są 3-klapowe, całobrzegie, od spodu purpurowe. Kwiaty niebieskie rozwijają się od marca do maja. Przyłuszczka rośnie w lasach liściastych, przeważnie bukowych, a także zaroślach, szczególnie na podłożu wapiennym. Matuszkiewicz (2001) uznaje ją za gatunek charakterystyczny klasy mezo- i eutroficznych lasów liściastych *Quercus-Fagetea*. W województwie opolskim przyłuszczka jest gatunkiem stosunkowo częstym, szczególnie w lasach liściastych środkowej i południowej części regionu. Wyraźnie preferuje lasy bukowe na podłożu wapiennym.

Przyłuszczka pospolita w gminie Kolonowskie występuje dosyć rzadko w lasach liściastych w dolinie Małej Panwi między Kolonowskiem a Zawadzkiem, na południowy zachód od Staniszczy Wielkich oraz na południowy zachód od Staniszczy Małych.

Przyłuszczka pospolita *Hepatica nobilis*